

L'AVENÇ

Literari * Artistic * Cientific

REVISTA QUINZENAL ILLUSTRADA

LA FESTA MODERNISTA DE SITGES

SEGONS algunes persones formals i de bon seny, la festa artistica celebrada a Sitges el 10 d'aquét mes, va ser una especie de saturnal, una cosa per l'istil d'una missa negra. Lo que per nosaltros era una expansió de juvenesa, petit preludi d'una austera consagració de l'Art, per alguns era un execrable pelegrinatge de decadents. I per escampar aquesta idea, bona per a malumorar an els burgesos, la premsa va ser, com sempre, el fil conductor.

Més tard, si algun Virella i Cassanyes de l'avenir es dedica a cronicar l'art català, deurà fer constar qu'un diumenge de Setembre varis joves fets, posseïts del *baccillus* de la corrupció, varen reunir-se en una atractivola vila catalana, aont, en llog de fer un envelat, o una sortija, o un ball de trajos, o uns Jogs Florals, van tenir l'idea de fer una festa... *esoterica* (ja ha passat el mot), mitj artistica, mitj com un pessebre, i bastant composta de quadros disolvents.

L'intervenció que L'AVENÇ hi va tenir l'ha feta considerar com una manifestació artistica de l'esperit qu'inspira la nostra publicació. Aquesta circumstancia ens fa mirar aquella solemnitat d'estimable record amb un especial interès; i tant com una critica detallada de la festa, ens atrau parlar-ne referint-nos a les conseqüencies qu'ella porta i a la peculiar significació que per nosaltros té. L'exit qu'ha

tingut aquét primer ensaig satisfà bastant les iluses esperances dels seus organiadors, donant-los anim per seguir avant el seu pelegrinatge literari, artistic i social.

Un dels aventatges qu'ha tingut aquét preludi d'Art nou ha consistit en comptar am l'ajuda d'artistes sincers com en Santiago Rossinyol, qui porta la seva devoció artistica fins al sacrifici. Al meteix temps això fa pensar en les afinitats que van surtint i creixent entre els diferents devots de les Belles Arts, fins al punt de qu'anem en camí de veure reunir les moltes energies qu'en el món artistic viuen esgarriades per Catalunya. La festa de Sitges pod fer fixar seriosament en aquesta germanor qu'es fa indispensable si es vol tirar avant l'aixecament de l'esperit debilitat de l'art modern català.

La consciencia am que fou fet el programa de la festa respòn de l'entusiastic respecte qu'els seus autors professen per la Musica i la Literatura. En ell ha figurat triomfalment el nom de l'Enric Morera al costat del d'en Cesar Franck. L'obra del jove compositor català pod acompanyar a la de l'autor de *Les Béatitudes*. L'escenografia ha rebut una empena tant grand am la *mise en scène* de *L'Intrusa*, qu'a tots els *amateurs*, al veure l'exactitud en ella empleiada, els semblava qu'es trobaven en terra forastera. Verdaderament produïa l'efecte de que hi eram. Aquest acte de descentralisació artistica va regalar-nos per una sola nit el plaer de trobar-nos en un espectacle no creat pel mercantilisme de les empreses

teatral. Desde el pati del *Prado Suburense* podiam completar l'illusió, perquè no turba- ven a l'auditori ni el soroll dels tranvies ni els crids dels nois al vendre *El Imparcial* i *La Correspondencia*. Tot-om escoltava religiosament. Per més qu'en la sala d'espectacles hi avia moltes dones ermoses que, tot fent desaparèix la sensació artística, recordaven el goig més grand de la vida (engendrador de tantes miseries), no destorbaven l'atenció dels *dilettanti* ni l'olor d'essències, ni la brillantor de les mirades, ni els suaus moviments de les afrosidisiagues siluetes mogudes a l'impuls d'una diabolica i felina curiositat. Totes aquelles estranyes emocions que priven el reculliment a l'aficionat en un teatre barceloní, van desfer-se en cendres davant la suggestió operada per una obra com *L'Intrusa*, de Maeterlinck.

Podem dir orgullosament qu'aquell die va fer-se art seriós.

Am la traducció de l'obra d'en Maeterlinck s'ha presentat un problema d'estètica del llenguatge qu'hà d'interessar a tots els amants i partidaris de l'idioma i la literatura de Catalunya. La nostra llengua, eixint victoriosa de la crisi forta qu'atravessa, va provar que podia expressar moltes subtileses de sensació que fins ara ens-e semblava impossible de verificar. Els joves poetes i dramaturgs dels pobles del Nord s'han trobat respectivament amb una llengua treballada per mil obrers d'intel·ligència que l'han duta a una acuitat d'expressió qu'els idiomes barbaros del sud d'Europa no posseeixen. L'esforç de selecció i depuració qu'ha operat el nostro company Pompeu Fabra, és un esforç que recau en benefici de la llengua catalana. Tenim la seguretat de qu'els crítics que s'agin fixat en tal problema, notaran de seguida la dificultat extrema que hi hà en subjectar un pensament refinat i quintaessenciat an els medis d'expressió que té un idioma inculte.

*
**

Entrant en detalls, deg dir que vaig escoltar delitosa-ment la musica d'en Morera qu'allí va executar-se. En el troç de *Sonata* hi hà una frase que mereix quedar, no per lo *modernista*, sinó per l'emoció intensa que conté. El quarteto del jove Morera em fa pensar en algunes fases de la composició del quinteto d'en Cesar

Franck. Els musicos qu'estan suggestionats per les obres d'orquestració de grand alè, lluiten amb grands inconvenients al vulguer encloure en una obra petita els recursos tec- nics qu'els instruments de corda ofereixen en les masses simfoniques. Això porta una diva- gació en el desenrotllo de motius, els quals de vegades prenen les *allures* de musica epica, i altres voltes un motiu simple de cançoneta ve a desfer l'impressió forta qu'el primer pro- dueix. Estem acostumats a veure en els tríos i quartetos de Mozart i Beethoven petits poe- mes lírics qu'ens fixen l'imaginació en una determinada esfera de sensacions musicals, i sembla qu'els procediments emplejats are en la musica de *camera* ens fan treure del recu- lliment. De totes maneres, en les obres d'en Morera, hi resplandeix la frescor i gemositat de motius que tant va satisfèr-nos en les prime- res obres que d'ell varem sentir. Per a corro- borar aquesta impressió, recordo actua'lment les agradables sensacions que m'ha produït no fa molt temps l'audició dels dos poemes ultims d'en Morera. Em refereixo a un *Idili* i a l'*Indibil* i *Mandoni*, qu'és una viva llastima que no puguem sentir a grand orquestra, principalment el primer.

En quant a Cesar Franck, creg que no s'el pod judicar per l'audició d'un *Quinteto* com el que varem sentir a Sitges, per més qu'a l'obra se l'agi calificada de celebre. Sentar el criteri segons dos temps (i encare no gaire ben executats) d'una obra d'aquella classe, és no fer a l'autor el favor qu'es mereix. Sense coneixè l'epoca en que fou compost el *Quin- teto* m'atreviria a dir que tal volta perteneix a una epoca de transició en la vida artistica de l'autor. Comparant-lo am *Les Béatitudes*, s'hi troba una grand diferencia de estil o *manera* que fa creure en que l'autor devia posseir una veritable universalitat d'inspiració musical.

Tocant a l'execució, pod assegurar-se que s'hi veia una bona voluntat, però hi avia molts inconvenients per a que resultés exacte i brillant. En Morera em va semblar un excel- lent director. En conjunt, les obres es ressen- tien de falta d'estudi, de disciplina i d'unitat.

*
**

Are ve el *clou* de la funció: *L'Intrusa*. Segura- ment que ni un suscriptor de L'AVENÇ aurà

deixat de llegir aquell petit poema dramàtic, qual protagonista no és l'Avi, com han dit molts periodistes, sinó la Mort. Allí els personatges apenes són personatges; allí les animes apenes són animes. Els tipus de Maeterlinck semblen portar un lletrero invisible i misteriós que digui això és el forro, l'idea d'un Avi, d'un Pare, d'un Oncle i d'unes Tres noies. Ja estem en ple simbolisme. Aquells personatges no tenen caracter, no tenen estat civil ni cedula personal. No sabem com se diuen; no sabem la seva genealogia ancestral; no coneixem les seves idees; no estem enterats dels seus vicis i virtuts, ni del seu modo de viure am la societat. La societat no surt. Ni les lleis de relació que constitueixen lo que s'en diu enfaticament mecanica social apareixen en l'obra. Tot és vaporós, intangible, quasi immaterial. Aquesta vaguetat és un dels elements més poetics de *L'Intrusa*. Fins alguns símbols, ja més concrets, completen l'illusió de la realitat suprema ipotetica de la Protagonista. Vagi un exemple: quand els cignes, animals seculars, abandonen l'estany. Com aquè són molts els detalls poetics que serveixen a exteriorisar les ocultes manifestacions de l'idea o lo Inconegut, com diu en Maeterlinck.

*
*
*

Com us suposareu l'interpretació d'una obra d'aquesta essencia? Em sembla que tots pensareu en unes fesomies indefinibles, en uns accionats sobris i en unes manifestacions que demostren ausencia de voluntat. Suposareu, i suposareu bé, que tot té d'estar submergit en la indecisió, com un paisatge entre dos llustros.

Us figurareu al Pare mogut ensems pel temor i l'esperança; a l'Oncle, reposant mercè a un esperit confiat i positiu; a les Tres noies, amb una expressió angelicalment alçada, propia de qui tot just comença a tenir una petita i incompleta noció de la vida. En l'Avi hi veureu al cego clarivent, l'ome que veu la Suprema Raó, que sempre és trista, tetrica, fatal i, per tant, inevitable. Si aquèl quadro és la representació plastica d'una grand síntesis ideal, els personatges tenen de viure lo menys exteriorment possible, i les seves accions, mirades i moviments impulsius són unicament l'escuma blanca i bullidora d'unes onades

qu'es desfan en l'alta mar de la vida, per entrar placidament en el No-res, igual qu'aquestes riallades interiors que naixen brugidosament en el cor i moren abans d'arribar als llavis. Si, com creuen molts autors que tenen quelcom de Budha i de Schopenhauer, la vida terrestre és la fermentació de la Mort eterna (unica vida real i positiva), els personatges de *L'Intrusa* venen a ser una petita cort que rendeix culte a la Majestat deslliuradora qu'els ha favoregut amb una visita.

L'art de representar aquesta peça dramàtica simbolista consisteix, més qu'en l'exteriorisació sorollosa dels sentiments, en la misteriosa musicalitat de les paraules, que, al fi i al cap, la paraula és l'expressió més immaterial de l'individu. Les variacions de l'estat en qu'està el personatge han de manifestar-se am *nuances* i *demi-nuances* quasi imperceptibles, iguals qu'aquestes variacions armoniques en l'orquestració wagneriana que consisteixen en suaus cambis de to i dissonancies lleugeres. Aquelles frases concretes, vulgars, que tenen molt de llenguatge primitiu, han de ser dites am verdadera puresa de dicció, esperitualisant la seva cadencia prosodica. Es dirà qu'aquèl refinament dóna un segell d'artifici massa grand a *L'Intrusa*; però com el valor sintetic d'aquesta obra és grand també, se l'hà de considerar com a obra collocada en l'èxtrem del teatre simbolista, qu'es el pol oposat del naturalista, o siga el que radica essencialment sobre el drama de caracters i el de costums.

L'efecte, doncs, que *deu fer L'Intrusa*, ens el va produir en alguns fragments; en altres, no. Això fou degut a la diferencia d'interpretació per part dels actors, cada un per la seva part subjecte a diverses influencies en l'art de representar. L'ambient moral qu'a la casa hi avia, ens el daven sovint el Pare, l'Oncle i les Tres noies; però no ens el dava en Casellas. I és qu'en Casellas feia com aquelles figures que, segons diuen molts, surten del quadro. En efecte, en Casellas surtia del quadro. I no n'avia de surtir. Ell va creure qu'era protagonista, i no hi hà tal protagonista.

Compreng qu'està ple de dificultats i qu'en el for intern de l'illustrat critic d'arts devia lluitar l'idea d'adscriure's an el personatge creat per l'autor, i l'assimilació inevitable qu'an el seu propi temperament ell en va fer. Auria sigut preferible menys lentitud i pe-

sadesa en alguns moments del diàleg, i més en aquells en que l'obra decau, ofegada per una especial monotonia, qu'és una de les tares dels drames maeterlinckians.

... Moltes vegades semblava qu'els personatges estiguessin suggestionats pel medi qu'els voltava i que sentien dessobre el pes de la Fatalitat. El *Pare* i l'*Oncle* i l'*Ursula* avien esperitualisat bastant bé l'expressió de les seves faccions fent creure en un oscilant neguit: en l'engunia d'aquella família.

A l'*Avi* de *L'Intrusa* el neguit que sent se li estanca a dins, i la previsió de la Mort en qu'està submergit li dóna certa calma, pròpia de qui s'acostuma a estar en contacte amb el perill; perill qu'hà de ser el pont de plata per a entrar dins lo Inconegut. L'*Avi*, compenetrat am la Mort, alimentant en el seu cap l'obsessió, l'idea fixa del pressentiment, hà d'estar en una auto-suggestió, com si la mort fos un amic a qui ell no ha vist mai, però de qui suposa la fesomia i de qui sent l'atracció simpàtica i irresistible. Doncs, generalment, en Casellas va fer un *Avi* que s'assemblava an aquells octogenaris rondinaires i mal-agraçosos que feia en Fontova. L'*Avi*, que quand veu acostar-se la Mort fa d'eco del Destí, no pug figurar-me'l amb aquelles posicions tragiques, *caracteristiques* d'en Casellas. En Casellas feia un caracter, i en Maeterlinck no creu en ell com a element estetic. En Maeterlinck sols vol cristallisacions definides d'estats eternals i indefinibles que tenen les seves fonts d'origen en lo Inconegut, el Déu d'en Maeterlinck. Però en Casellas va desfer l'illusió qu'al llegir l'obra va produir-nos. Quand jo escoltava, amb el cor oprès i aguantant-me la respiració, apartava la vista d'en Casellas, perquè ell m'alterava l'impressió de conjunt. I més vaig estranyar aquella interpretació a lo *Romea* d'en Casellas, en quant avia llegit l'article seu publicat en *La Vanguardia*, en el que, si bé sols feia l'exposició de l'obra, permetia suposar qu'avia entès l'idea generatriu del poema d'en Maeterlinck.

De tots modos, l'obra va impressionar, i fondament. Creg també que la commoció es deu a que tot-om està acostumat a les exageracions plastiques de la declamació meridional i qu'els *desplantes* d'en Casellas entraven a dintre l'espectador més que si ho agués fet amb una expressió vaga, freda, severa, tal com

sembla exigir l'anima de gelatina que tenen els personatges d'en Maeterlinck.

*
**

En la *mise en scène* hi avia quelcom més que la correcció i propietat que pod donar un director teatral circumspecte i atent. En la decoració, en els objectes accessoris, en l'atmosfera que s'endevina per la finestra, en el decaïment esmortuit dels desmais, en els tocs esllanguits del rellotge, s'hi deduïen els rastres de la mà d'uns veritables artistes. Pod-ser auria sigut més complert l'efecte si la claror que llençava la llum de sobre la taula agués sigut més palida i melanconica. Els raigs de lluna qu'al final de l'obra entren per la finestra a l'esser l'escena fosca, van donar el verda der to.

L'objectiu era qu'a l'habitació existís un ambient físic exterior encaixant am l'ambient moral interior qu'aniuava en el *ser* de tots els personatges. Això va obtenir-se de modo que semblaven inseparables els objectes animats i els inanimats.

El public, qu'am motiu d'aver-se quedat fosca la sala d'espectacles tenia en la conciencia l'impressió de que no existia en quant a collectivitat, no podia estar en prova a les corrents que per llei d'imitació estableixen un llaç magnetic entre individu i individu. Doncs, el public va emocionar-se com poques vegades hi vist en un teatre. Però aquell public, parlo de la part selecta, no va interessar-se principalment per la Mort, pels símbols, i fins arribaré a dir per l'ambient que tant bé exposava la *mise en scène*, sinó per la sort dels personatges, fixant-se en la desgracia que pesava sobre aquell *Pare*, sobre aquell *Oncle*, sobre aquell *Avi* i sobre aquelles *Tres noies* qu'anaven a quedar orfanes.

Un auditori, mentre sigui compost de sers humans que cada un conté un caracter, sempre pensarà en lo més umà de l'art i en les coses que puguin atacar directament el sentiment. Podrà en Maeterlinck fer qu'en un quadro, en un petit poema dramatic, la Mort estiga simbolisada en les previsions d'un vell cego, en qu'un llum s'apaga, en qu'els cignes abandonen l'estany, en qu'els rossinyols deixen de cantar, en qu'una porta rovellada no vol obrir-se: per més poesia qu'això contin-

gui, l'atenció de l'ome s'en anirà sempre cap a lo que li parli d'ell meteix. Per més qu'en Maeterlinck exalti els estats primitius com a representació quintaessenciada de principis i sentiments eterns, a l'ome, quand no sigui metafísic o asceta, fins en les manifestacions filosòfiques i poètiques, li interessarà tot lo que derivi del cor umà. De la contemplació de la vida universal, l'ome no en pod deduir sinó conclusions *egoistes*. En Maeterlinck, fent-se el platonià, ens parlarà de que tot en el món són diverses manifestacions d'una sola Idea, unica, eterna, imponderable. L'ome, continuant egoista, sols estarà atret per les passions de l'umanitat, com més complicades millor, i quant més avassalladores, més triomfants.

*
**

El senzill fet d'aver presentat una obra qu'és la simbolisació de la Mort descomponent l'umanitat, ha fet creure qu'an els iniciadors de la festa els menava un goig estetic de decadència pura. No hi hà res d'això. Individual-

ment cada un dels què hi han pres part tindran les seves preferències literàries, artístiques i filosòfiques, i sentiran devoció per tal o qual personalitat; però no vol dir qu'el seu esperit ni l'idea de L'AVENÇ siguin fomentar el programa dels decadents. El verdader llaç qu'ens uneix és un sincer entusiasme artístic qu'ens permet acceptar totes les obres d'art suggestives d'una emoció pura i elevada. Un poble jove qu'hà de refer la seva educació artística, intel·lectual i moral, qu'hà de purificar el seu idioma, qu'hà de sensibilisar el seu sistema nerviós, no pod alimentat exclusivament que podrien matar energies qu'estan per despertar. Al contrari, el nostre interès té d'esser aixamplar la nostra esfera de comprensió artística, apoderar-nos de tots els perfeccionaments tècnics, educar el nostre gust en el saboreig de les obres de totes les escoles, i no en passeu ansia: el nostre caracter, fatalment, inevitablement, ferà una natural selecció i s'aprofitarà dels factors que s'avinguin més amb el seu intim modo d'esser.

JAUME BROSSA ROGER

AN EN ROSSINYOL

QUE hi hà en l'estreta de mà d'un amic? ¿Quina mena de simpatia és la que fa acostar dos companys per fondre's en una abraçada?

Ane tu, Rossinyol, no s'et sol donar la mà, sinó que se t'abraça. ¿Ho fa la seguretat de trobar sempre els teus braços oberts?

Deu ser el comprendre i el veure's comprès lo que dóna la mutua satisfacció i excita la corrent de simpatia. I en bona fe qu'are ense l'hem feta, l'abraçada; quieta, però llarga i ben sentida. Ens hem comprès del tot.

En la mar dels nostros projectes hi solca la creació d'un teatre lliure aquí, per portar vents d'altres terres a refrescar la nostra. Pel teatre poden entrar les reformes millor que pel llibre: no hi hà la feina de llegir. El nostre poble és un llac mort que convé desenterbolir i desenllotar, girant-hi un riu de vida que trenqui rescloses inútils i privi tota estagnació.

Gracies a tu hem fet el primer pas. Totes aquelles dificultats que veiam s'han aplanat per un moment am la teva ajuda. Gracies a tu hem donat el primer pas sense una ensopegada. Tant-de-bó que d'aquí endevant els donguem tots junts fins al darrer, quand trucarà l'intrusa, després d'aver deixat l'eternal llevar per què caminin els que vindran després.

Ah! Puguessim anar-la continuant, la prova encertada de Sitges!

Aquí, com en tot ambient petit, quand entren les idees d'un geni-artista dels que fan evolucionar l'umanitat, s'hi queden i s'hi empantaneguen, se n'aixequen partidaris decidits que ja volen tancar els oritzons, com si per aver aconseguit una albada brillant no s'aguesin d'illuminar els altres dies am nova llum propria i esplendorosa.

¡Com els hi feriam veure, qu'el nostro programa no és tancat aixís, que no és un clos,